

SOOSIANA

XXVII-XXVIII

2006-2007

34-35.

MAGYAR MALAKOLÓGIAI FOLYÓIRAT

**On the Onehundrets
anniversary of
dr. János Wagner**

by
jun. János Wagner

ifj. Wagner János

**Dr. Wagner János
születésének
100.
évfordulójára**

Dr. János Wagner was born in Budapest on November 22., 1906 to a family of architects. His grandfather, *János Wagner*, an exceptional master builder and architect and the colleague of Miklós Ybl, designed and contracted numerous important buildings in Budapest and in other parts of the country. His father, *Ödön Wagner*, who was also an architect and continued the works of the elder János Wagner, such as completing the Wagner villa, which surrounded the Tomb of Gül Baba and was demolished during the course of World War II, married Hortenzia, the daughter of another distinguis architect of the age, *Károly Reischl*, late in his life. At the age of 53, the marriage yielded him his second son, János Wagner, who had a private elementary education before attending Eötvös József Secondary School for sciences in Budapest. Around this time it became clear that he would not adhere to his parents' wishes of becoming an architect, since instead of developed areas, he was drawn to Nature, astronomy, caving, and especially animals. He collected and observed all living things to be found in their garden in Zugliget and in the mountains of Buda. By the time he was in secondary school, he would go to the National Museum's Taxidermy Collection in Baross utca to classify any unusual birds, butterflies, or insects. Collecting snail shell was in vogue in the nineteenth century. Homes from London to Budapest were adorned first with maritime specimens, then with species from the tropics. *Mór Jókai*, himself a collector of snails, wrote the book *Csigák regénye (Novel of Snails)* as a commemoration of this fashion of the age. János Wagner received a rich collection of snail shells from an aunt's inheritance, perhaps sparking the attachment to the world of mollusks that accompanied him all his life.

After graduating from secondary school, his parents were not happy that he chose the faculty of arts instead of the University of Technology, but they did not hinder him. In the first two years he eagerly attended lectures for medical students as well, but ended up majoring in zoology. His decision was heavily influenced by the lectures of the Natural Science Society, at which he not

1906. november 22-én Budapesten született, építész-család sarja. Nagypapja, *Wagner János* kiváló építőmester és építész, Ybl Miklós munkatársa, több jelentős budapesti és vidéki épület tervezője és kivitelezője. Édesapja, *Wagner Ödön* műépítész, apja munkáinak folytatója – többek között a második világháború után lebontott, a Gül baba sírját körülvevő Wagner-villa befejezője – későn nősült, a kor másik jeles építésének, *Reischl Károlynak* a leányát, Hortenziát vette feleségül. Házasságukból életének 53. évében született második gyermekük, Wagner János. Elemei iskoláit magánúton végezte, majd a pesti-reál, az Eötvös József gimnázium tanulója lett. Már középiskolás korában kitűnt, hogy nem fogja követni a szülői vágyakat, és nem lesz építész, az épített környezet helyett a természet vonzotta, a csillagászat, a barlangászat, de mindenek előtt az állatok. Zugligeti kertjükben és a budai hegyekben megfigyelt és begyűjtött minden elérhető élőlényt. Egy-egy érdekesebb madár, lepke vagy rovar meghatározására már középiskolás éveiben bejárt a Nemzeti Múzeum Állattárának Baross utcai épületébe. A tizenkilencedik század nagy divatja volt a csigahéjak gyűjtése. A tengermellékéről, később a trópusokról származó példányokkal díszítették a lakásokat Londontól Budapestig. *Jókai Mór*, aki maga is csigagyűjtő volt, *Csigák regénye* című művében állít emléket e kor divatjának. Egy nagynéni hagyatékából gazdag csigahéj-gyűjtemény jutott Wagner János birtokába, s talán ezzel kezdődött haláláig tartó kötődése a puhatestűek világához.

Érettségi után a szülei nem örvendtek elképzelésének, de végül is nem akadályozták meg, hogy a műegyetem helyett a bölcsészkart válassza. Az első két évfolyamban még az orvosi egyetem előadásait is lelkesen látogatta, de végül is a zoológia mellett döntött. Döntésére nagy hatással voltak az akkori Természettudományi Társulat előadásai, amelyeken megismerkedett, sőt barátságot is kötött kora több jeles zoológusával. Egyre nagyobb rendszerességgel járt a Nmezeti Múzeum Állattárába is. A fiatal zoológusok közt ismerkedett meg *Dr. báró Fejérváry Géza Gyulával*. Amikor őt nevezték ki a

only became acquainted with, but also befriended several famous zoologists of the day. His visits to the national Museum's Taxidermy Collection became more regular. Among the young zoologists, he became friends with the baron Dr. Géza Gyula Fejérváry. When he was named zoology professor at the University in Pécs after the Treaty of Trianon, he continued his studies there. His decision was also helped along by the fact that at the University in Budapest Dr. Lajos Méhely would not have given him much of a chance of receiving his doctorate because of his German name. He completed his studies *summa cum laude* in 1930, and in the same year was appointed assistant teacher to Professor Fejérváry. In 1930-31 he received a scholarship from the Viennese Collegium Hungaricum, and spent much of his time studying and classifying the mollusk collection in the Naturhistorisches Museum. Here he gained practice in classifying and indexing material collected by travelers and collectors. János Wagner never ceased to enjoy doing this. In 1933 he received his first job at National Museum's Taxidermy Collection as an apprentice. From this point on until his death, the Taxidermy Collection was his workplace, even when it became the Natural History Museum. His love of life, his genial disposition, and strong sense of vocation inundated his environment, awaring him considerable popularity. Dr. Lajos Soós was his mentor in the knowledge of mollusks. It was he that suggested that the young malacologist occupy himself with the anatomy and etology of mollusks besides finding new species, since the majority of species had already been identified. Taking the advice of Lajos Soós, he studied the genus *Limnaea*, allowing his excelling talent in drawing to help him well document his anatomical findings. His increasing number of publications was illustrated with his own drawings and photos.

His independent trips to discover the Adriatic region started at this time. Wagner also completed cave research during this period, such as first studying the fauna of the Báthori cave in the Hárs Mountain, and then continuing his studies in the famous Postumia Cave and the Istrian peninsula. He took part in the study of the fauna of the Aggtelek Cave with Endre Dudich. Acknowledging his work, the Hungarian Caver's Society made him a member of its committee. He was also very interested in ancient and extinct mollusks. With the approach of the imminent war, János Wagner gave his extensive paleontology collection to his good friend Dr. Kubacska Tasnádi. His magnetic personality drew young people to him, inspiring two relatives to become zoologists. One is András Keve, the famous ornithologist; the other is his sister's older son, László Gozmány, who became a butterfly expert after receiving his doctorate in law.

In 1934 Wagner habilitated at the University in Debrecen as an honorary lecturer. He held his lectures conscientiously, never missing one even during the worst periods of bombing in the war. Acknowledging his scientific work, the Saint Stephen Academy elected him as a regular member, the inaugural lecture to which was entitled *The Feeding Biology of Snails*. In the following years, collecting took him to Italy, where he also attended

Trianon után szervezett új pécsi egyetem zoológia professzorává, tanulmányait Pécsen folytatta. Döntéséhez az is hozzájárult, hogy a pesti egyetemen Dr. Méhely Lajos professzornál német neve miatt egyébként sem volt sok esélye a doktorátus megszerzésére. Pécsen doktorált *summa cum laude* minősítéssel 1930-ban, majd még ebben az évben Fejérváry professzor mellett kapott tanársegédi beosztást. 1930-31-ben a bécsi Collegium Hungaricum ösztöndíjasa lett, s idejének jelentős részét a Naturhistorisches Museum mollusca-gyűjteményének tanulmányozásával, részben rendezésével töltötte. Itt szerzett gyakorlatot abban, hogy a más utazók, tudósok gyűjtőútjáról hazahozott anyagokat feldolgozza, meghatározza. Ezt a tevékenységét haláláig nagy lelkesedéssel folytatta. 1933-ban kapta első megbízását a Magyar Nemzeti Múzeum Állattárában, mint ösztöndíjas gyakornok. Ettől kezdve haláláig az "Állattár" a munkahelye, miközben az Állattárból Természet-tudományi Múzeum lett. Életszeretete, vidámsága, elhivatottsága átad környezetére, munkahelyén nagy népszerűsége tesz szert. A puhatestűek ismeretében Dr. Soós Lajos a mentora. Ő tanácsolja a fiatal malakológusnak, hogy az új fajok felfedezése mellett, hiszen lassan már minden csigafajt leírtak, foglalkozzék a puhatestűek életmódjával és anatómiájával. Kiváló rajzkészsége segítette, hogy anatómiai vizsgálatait, melyeket Soós Lajos tanácsára kezdett meg, elsősorban a *Limnaea* fajokon, jól tudta dokumentálni. Egyre nagyobb számban megjelenő cikkeit rendszeresen saját rajzaival illusztrálta.

Ezekben az időkben kezdődnek saját kutató-útjai az Adriai-tenger mellékének megismerésére. Ugyancsak ebből az időből datálódhatnak barlangászati kutatásai. Korábban még a Hárs-hegyi Báthori-barlangban vette számba az ott élő állatokat, majd az iztriai-félsziget s a híres posztumai-barlang vált kutatása tárgyává. Az Aggteleki-cseppkőbarlang faunájának feltérképezésében a Dudich Endre vezetésével végzett kutatások résztvevője volt. Munkássága elismeréséül a Magyar Barlangkutató Társulat választmányi tagja lett. Vonzó személyisége magával ragadta a fiatalokat, családjából két jelentős zoológus is neki köszönheti indulását, egyikük unokatestvére, a neves ornitológus, Keve András; másikuk nővérének idősebb fia, Gozmány László, aki jogi doktorból vált a lepkék tudósává.

1934 januárjában a Debreceni Egyetem magántanárára habilitálja. Előadásait éveken át nagy lekiismeretességgel tartja meg, a háborús időkben, a bombázások között sem mondja le egyetlen óráját sem. Tudományos munkája elismeréséül a Szent István Akadémia rendes tagjává választja. Székfoglalóját *A csigák táplálkozásbiológiája* címmel tartja meg. A következő években Itália mellett Kiszáziában jár gyűjtőutakon, többek között Dr. Honti Jenő társaságában. Részt vesz a Padovai zoológiai kongresszuson.

1926-ban megnősül, házasságából két gyermeke születik, leánya Dr. Wagner Mária is az ő munkásságát követi. A negyvenes évektől kezdve sokat betegeskedik, ennek ellenére az elcsatolt területek visszakerülése újabb gyűjtőutakra serkentik, elsősorban az erdélyi tavak, források, különösen a hőforrások csigáit tanulmányozza.

Bírálat

Dr. Wagner János egyetemi magántanári habilitációja ügyében.

Tekintetes Kar!

A Tekintetes Kar 184/1933—34. Bksz. felszólítására a magántanári képesítésért folyamodó Dr. Wagner János nemzeti múzeumi gyakorlatok tudományos munkálatairól szóló bírálatomat a következőkben van szerencsém tisztelettel előterjeszteni.

Az 1. sz. dolgozat hat Limnea-faj ivarkészülékének pontos anatómiai leírását adja, sok új részlet feltüntetésével.

A 2. sz. munka 3 Limnea-faj számos lelőhelyéről eredő példányán végzett pontos méréseket közöl, melyek úgy a házra, mint a testre, főleg pedig az ivarkészülékre vonatkoznak.

A 3. sz. munka 40 csigafaj meghatározását tartalmazza, amelyek Lendl Kis-Ázsiában végzett gyűjtéséből származnak. Igen érdekes faunisztikai adatokkal.

A 4. sz. munka a sveici Limnea blaueri pontos anatómiai leírását tartalmazza.

Az 5. sz. munka faunisztikai adatokat közöl középázsiai csigákról 2 faj nagy példányszámán, lelkiismeretesen elvégezve.

A 6. sz. munka a Tihany környéki vizicsigák biológiájával és anatómiájával foglalkozik és igen sok új adatot tartalmaz. Ugyanaz németül is.

A 7. sz. munka német nyelven a Limnea-nem variációival foglalkozik és a Planorbis-nem biometriai vizsgálatával új szempontokat vitt be az irodalomba.

A 8. sz. munka német nyelven faunisztikai adatokat közöl a Caspia issykkulensis és Limnea auricularia var. rubella-ra vonatkozólag.

A 9. sz. munka ugyancsak németül a Radix, Limnea és Limnophysa nemek fajain végzett új biológiai megfigyeléseket közli.

A 10. sz. munka 6 Milax-faj leírását tartalmazza, melyek közül kettő teljesen új az irodalomra.

A 11. sz. munka faunisztikai közleményekből áll, melyek a Mátra és a Bükk csigáira vonatkoznak; ezen kívül a Daudebardia pannonica budapesti elterjedésével is foglalkozik.

A 12. sz. munka a Planorbis-nem fajainak házában végzett biometriai vizsgálatokkal foglalkozik és új kulcsot állapít meg.

A 13. sz. munka német nyelven a Milax-nemnek két új fajt írja le, azonkívül ismerteti a nem fajainak meghatározó kulcsát és magyarországi földrajzi előfordulását.

A 14. sz. munka német nyelven a Mátra csigavilágát írja le 35 faj felsorolásával és a források csigafaunájának leírásával.

A 15. sz. munka német nyelven a csigavilágban beálló változásokat ismerteti, egyes fajok eltűnésének körülményeit magyarázza és 24, Magyarországra új csigafajt sorol fel.

A 16. sz. munka német nyelven az Ion-tenger szigeteinek csigavilágát írja le két, a tudományra új csigafajjal.

A 17. sz. munka újabb adatokat közöl a Milax-fajok ismeretéhez 5 új faj felsorolásával és leírásával.

A 18. sz. munka a Dunántul csigafaunájához közöl újabb adatokat 75 faj felsorolásával.

A 19. sz. munka német nyelven Dél- és Nyugat-Magyarország csigavilágát ismerteti, 76 illetve 75 faj felsorolásával.

A 20. sz. munka a magyarországi Limneák anatómiájához, élettanához és rendszeréhez közöl újabb adatokat. Ez a hatalmas munka kiterjed szövettani részletektől kezdve a biometriai mérésekig minden kérdésre és a nem anatómiájának legjobb leírása.

A 21. sz. munka a bécsi természetrajzi múzeum Parmacellinae alcsaládjára vonatkozó vizsgálatokat közöl német nyelven, több új faj leírásával.

A 22. sz. munka németül a Daudebardia-nem ismeretéhez közöl újabb adatokat, kiterjeszkedve az anatómiára, biológiára és fejlődés tanra is.

A 25. sz. munka Voloska és Abbazia meztelencsigáit írja le szintén német nyelven.

A 26. sz. munka Limacidákon végzett igen aprólékos és pontos anatómiai vizsgálatokat közöl, különösen a pánismirigyek szerkezetére való tekintettel.

A 27. sz. munka újabb adatokat tartalmaz a Daudebardiák életmódjának ismeretéhez, leírva a petélést és a fejlődést is.

A 28. sz. munka olasz nyelven a Postumiai barlang csigáival foglalkozik.

A 29. sz. munka érdekes előfordulási adatot és csigarendellenességeket tartalmaz magyarországi csigákról, de német nyelven.

A 30. sz. munka Abbazia és környékének csigafaunájára vonatkozó újabb faunisztikai vizsgálatainak eredményét tartalmazza szintén német nyelven.

A 31. sz. munka a ragadozó tüdőscsigák biológiáját egészíti ki újabb megfigyelésekkel.

A 32. sz. munka német nyelven a Kékes-hegy csigafaunáját ismerteti 37 fajfelsorolásával és éleletterük leírásával.

Az itt felsorolt és kérvényéhez csatolt tudományos és eredeti dolgozaton kívül folyóiratokba még 20 kisebb eredeti munkát is írt, de ezeket nem csatolta. Írt ezeken kívül 58 népszerű összefoglaló cikket is természettudományos folyóiratokba, túlnyomó részben a csigákról. E művei azt bizonyítják, hogy szerzőjük nemcsak tárgyát ismeri kitűnően, hanem világos és magyaros nyelvezettel is bír. Ezekkel azonban itt e helyen nem szándékozom foglalkozni.

A felsoroltak eléggé megmutatják, hogy *Dr. Wagner János* a lágytestűek alapos ismerője, hogy meglepően nagy és értékes tudományos munkásságot fejtett ki s hogy ez túlnyomó többségben a lágytestűekre vonatkozik. Az itt ismertetett munkák megmutatják, hogy szerzőjük a modern kutatás minden ágában jártas, hogy tudományszakának alapos ismerője és hogy kitűnő megfigyelő. Népszerű cikkei viszont megmutatják azt is, hogy ismereteit jól tudja közölni másokkal is.

Mindezek alapján tisztelettel javaslom, hogy *Dr. Wagner Jánost* „A puhatestű állatok természetrajza” c. tárgykörből a magántanári habilitáció további cselekményeire bocsátani méltóztassék.

Fogadja a Tekintetes Kar kiváló nagyrabecsülésem őszinte kifejezését.

Debrecen, 1934. január 5.

Dr. Hankó Béla

egyetemi ny. r. tanár,
az állattani intézet igazgatója.

In the company of his cousins in 1935
Unokatestvérei társaságában 1935-ben

Bírálat

Dr. Wagner János egyetemi magántanári habilitációja ügyében.

Tekintetes Kar!

A Tekintetes Kar felszólítására vagyok bátor a magántanári képésítésért folyamodó Dr. Wagner János nemzeti múzeumi gyakornok, tudományos irodalmi munkásságáról jelentésem a Tek. Kar elé terjeszteni:

Jelölt nagyszámu dolgozatai magyar, német, olasz folyóiratokban jelentek meg, elsősorban a puhatestűek (Mollusca) alak-, élet- és rendszertanával foglalkoznak, s szerzőjükről igazolják, hogy az a Molluscák külön ismerője. Másrészt, igen sokoldalú lévén, bizonyítják, hogy Wagner János dr. az állattani kutatás legtöbb ágában otthonos, az irodalomnak s a kutatási módszereknek teljes birtokában van.

Az „Állattani Közlemények”-ben megjelent dolgozatai közül az „Újabb adatok a magyarországi Limneák ivarszerveinek anatómiájához”, a „Limnaea tanulmányok”, továbbá az „Anatómiai vizsgálatok Limacidákon” anatómiai tárgyuak, különösen az ivarkészülékek (a Limacidáknál a penismirigyek) vizsgálatával foglalkoznak, biometriai mérésekkel kiegészítve. Faunisztikai tárgyuak a „Faunisztikai adatok Közép-Ázsiából”, a „Faunisztikai közlemények I-II”, az „Újabb adatok a Dunától puhatestű-faunájához” dolgozatai. Biometriai vizsgálatokat végzett más csigákon is (v.ö. „Biometrikai vizsgálatok a Planorbisok házában”), míg Daudebardiaknak és Testacelláknak az életmódját (táplálkozás, mozgás stb.) fogságukban alaposan megfigyelte. Végül az „Újabb adatok a Milax-fajok ismeretéhez” több új faj anatómiájával és systematikai viszonyaival foglalkozik.

Wagner legszebb munkája az Annales Musei Nat. Hung.-ban 1930-ban megjelent diszsertációja „Adatok a magyarországi Limneák anatómiai, éleltani és rendszertani ismeretéhez nemcsak a Limneák teljes anatómiáját nyújtja (különösen behatóan foglalkozik az ivarszervekkel), de leírja azok életmódját, összeállítja a hazai fajok formaköreit és elterjedési adatait, — biometriai vizsgálatai pedig változékonyságukat tárják fel. A hazai Milax fajok monografikus feldolgozását adja az „Adatok a Milax-nem ismeretéhez” c. jeles dolgozata.

A tihanyi Biológiai Intézet kiadványaiban jelent meg „Vizsgálatok a Tihany környéki vizicsigák köréből”, ez is a Limneák anatómiájával és változékonyságával foglalkozik. Valamennyi igen szépen sikerült rajzok és fotográfiák illusztrálják.

Német nyelven megjelent dolgozatainak egyrésze az előbbieket németnyelvű, részben bővített kiadása — megjelentek a „Zoologischer Anzeiger”, az „Archiv für Molluskenkunde”, a „Folia Zoologica et Hydrobiologica” (Riga), az „Annalen d. Naturhist. Mus. in Wien”, a „Sitz. Ber. der Akad. der Wiss. in Wien”, az „Atti del Reale Istit. Veneto di Scienze” (Venezia) és az „Archivio Zoologico Italiano” (Padova) hasábjain. Önálló és újabb kutatási eredményeket közölnek a következő címűek: „Morph. und anatomische Studien an Milax”, „Zur Variation von Limnaea und biometrische Untersuchungen an Planorbis” (a matematikai számítások Lukács E. stud. ing. munkája), míg rendszertani és faunisztikai adatokat közölnek, több új faj és alak leírásával a következők: „Malakozoologische Ergebnisse der Reise Dr. A. Lendl's in Kleinasien”, „Zur Kenntnis der Molluskenfauna von Tihany”, „Über die Schnecken des Mátragebirges”, „Malakozoologische Mitteilungen aus West- und Südingarn”, „Über eine schweizerische Limnaea” (ez a Limnaea Blauneri faj leírása), „Diagnosen neuer Limaciden”, (több új faj leírása), „Über die Molluskenfauna der Grotte von Mánfa” (új Lartetia faj leírása), „Faunistische Mitteilungen”, „Neue Schnecken aus Ungarn” (24 a hazai faunára új alak), „Studien an Radix, Lymnaea und Lymnophysa”, „Nacktschnecken aus Volosca und Abbazia” (új Milax faj leírásával), „Beiträge zur Molluskenfauna des Kékes-Berges in Oberungarn”, „Die in die Unterfamilie Parmacellinae gehörenden Formen...”-a bécsi Naturhist. Museum Milax és Parmacella anyagának feldolgozása, sok jó anatómiai rajzzal, több új faj leírásával, „Weitere Mitteilungen über die Molluskenfauna von Abbazia und Umgebung” stb. több kisebb néhány soros közleménnyel együtt.

Kiemelendő németül megjelent dolgozatai közül a „Neue Beiträge zur Kenntnis von Daudebardia”, amely a D. cavicola fajigen beható anatómiai, ontogéniai és ökológiai feldolgo-

Olasz nyelven jelent meg a postumiai barlang néhány Molluscájának stb. leírása „Su alcuni molluschi delle Grotte di Postumia e di qualche altra localita“ (Istit. Ital. di Speleologia)

Ezen kívül még több népszerűsítő dolgozatát mellékelte a folyamodó (Erdő, Természet, Természettudományi Közöny stb.) Viszont a mellékelt dolgozatfelsorolás szerzőnek még számos munkájáról tesz említést, sajnálattal kell megállapítanom, hogy ezeket szerző nem tartotta szükségesnek mellékelni, sőt egyesek címét is úgy említi, hogy még megjelenésük helye, ideje, sőt egyáltalában megjelenésük megtörténte sem állapítható meg.

Wagner munkássága kissé szűkkörűnek látszik ugyan (majdnem kizárólagosan a meztelen csigákkal foglalkozik), de azokkal annyiféle szempontból, hogy alkalmasnak mutatkozik a „Puhatestű állatok természetrajza“ tárgy körben egyetemünkön tevékeny és hasznos munkásság kifejtésére. Ezért javaslom, hogy a Tekintetes Kar a jelöltet a további magántanári cselekményekre bocsássa.

Fogadja a Tekintetes Kar őszinte nagyrabecsülésem és tisztelem nyilvánítását.
Debrecen, 1934. január 30.

Dr. B. Soó Rezső

egyetemi ny. rk. tanár,
a Növénytani Intézet igazgatója.

Among the greater Family in 1934
Nagy családja körében 1934-ben

1942. évben megjelent munkák címei.

1. Neue Beiträge zur Kenntnis der Molluskenfauna Siebenbürgens und des Partiums. Újabb adatok Erdély és a Partium puhatestű faunájának ismeretéhez. /Mit 2 Abbild.- 2 képpel/. Magyar Tud. Akad. matemat. és természettud. Ért. 61, 1942.
2. Malakozoologische Mitteilungen aus Siebenbürgen. Fragm. Faun. Hung. 5, 1942.
3. Magyarország barlangjainak puhatestű faunája. - Die Weichtierfauna der ungarischen Höhlen. /Mit 3 Abbild.- 3 ábrával/. Barlangvilág, 12, 1942.
4. Die Daudebardien und Testacellen des Berliner Zoologischen Museums. /Gastropoda/. A berlini zoológiai múzeum Daudebardiái és Testacellái. /Gastropoda/. - Ann. Mus. Nat. Hung. 35, 1942.
5. Beiträge zur Kenntnis der Molluskenfauna Oberungarns und Siebenbürgens. - Fragm. Faun. Hung. 5, 1942.
6. A csigák táplálkozás-biológiája. ^(Über die) ~~Ernährungsbiologie~~ Ernährungsbilologie der Schnecken. /4 képpel - Mit 4 Abbild./ A Szent István Akad. Értesítője, 26, 1942.
7. Kolozsvár és ~~közeli~~ környéke puhatestű /Mollusca/ faunája. ^{Műzeumi Füzetek,} Kolozsvár, 1, 1943. - ^{Über die Mollusken-Fauna von Kolozsvár und näherer Umgebung.}
8. Malakozoologische Mitteilungen aus den Ost-Karpaten. ~~Fragm.~~ Fragm. Faun. Hung. 5, 1942.
9. Gyűjtőkiránduláson a Gutin-hegységben. 5 képpel. A természet, 38, 1942.
10. Giliszaevő csigák. 1 képpel. Pótfüz. Term. Tud. Köz. 74, 1942.
11. Husz B.: A beteg növény és gyógyítása. Ism. Debreceni Szemle, 16, 1942.
12. Kulin Gy.: A távcső világa. Ism. Debreceni Szemle, 16, 1942.
13. Szabó Z.: A növény és élete /A természet világa VII-VIII./ Ism. Debreceni Szemle, 16, 1942.
14. Francé, R.: Pöldünk kincsei. Ism. Debreceni Szemle, 16, 1942.
15. Rntz-Sebestyén : A Balaton élete. Ism. Debreceni Szemle, ~~16, 1942.~~ 17, 1943.
16. Széchenyi Zs.: Két kecske. Ism. Debreceni Szemle, 17, 1943.
17. Látogatás a római állatkertben. 4 képpel. A természet, 38, 1942.
18. Az 1942. évi erdélyi kutatóutak malakológiai eredményei. 1 ábrával. All. Közl. 40, 1943. (1 Abbild.)

~~Malakologische Ergebnisse der siebenbürgischen Forschungsreisen im Jahre 1942.~~

- ~~18. Gyergyói hegyekben. / 4 képpel/. A természet, 38, 1942.~~
19. Gyergyói hegyekben. / 4 képpel/. A természet, 38, 1942. ^{Nadler 1943. I. 18.}
20. Bogarak csigavadászatán. / 5 képpel/. A természet, 38, 1942. ^{Csente 1943. I. 18.}
21. Magyarország Pisidiumjai. I. Társ. 1943. I. 18. ^{Ann. Mus. Nat. Hung. 36, 1943.}
Die Pisidium Ungarns. I. Társ. 1943. I. 18.
22. ~~Malakológiai~~ ^{Malakológiai} ~~eredményei~~ ^{eredményei} ~~az erdélyi~~ ^{az erdélyi} ~~hegyekben~~ ^{hegyekben} / 2 képpel/. A természet 39, 1943.
23. ~~Gyergyói hegyekben~~ ^{Gyergyói hegyekben} ~~malakológiai~~ ^{malakológiai} ~~eredményei~~ ^{eredményei} / 1 képpel/. A természet, 57, 1943.
24. ~~A pisidiumok~~ ^{A pisidiumok} ~~malakológiai~~ ^{malakológiai} ~~eredményei~~ ^{eredményei} / 1 képpel/. A természet, 40, 1943.

1942. évtben megjelent munkák címei.

1. Neue Beiträge zur Kenntnis der Molluskenfauna Siebenbürgens und des Partiums. Újabb adatok Erdély és a Partium puhatestű faunájának ismeretéhez. /Mit 2 Abbild.- 2 képpel/. Magyar Tud. Akad. matemat. és természettud. Ért. 61, 1942.
2. Malakozologische Mitteilungen aus Siebenbürgen. Fragm. Faun. Hung. 5, 1942.
3. Magyarország barlangjainak puhatestű faunája. - Die Weichtierfauna der ungarischen Höhlen. /Mit 3 Abbild.- 3 ábrával/. Barlangvilág, 12, 1942.
4. Die Daudebardien und Testacellen des Berliner Zoologischen Museums. /Gastropoda/. A berlini zoológiai múzeum Daudebardiái és Testacellái. /Gastropoda/. - Ann. Mus. Nat. Hung. 35, 1942.
5. Beiträge zur Kenntnis der Molluskenfauna Oberungarns und Siebenbürgens. - Fragm. Faun. Hung. 5, 1942.
6. A csigák táplálkozás-biológiája. ^(Über die) Ernährungsbio-logie der Schnecken. /4 képpel - Mit 4 Abbild./ A Szent István Akad. Értesítője, 26, 1942.
7. Kolozsvár és ~~közeli~~ környéke puhatestű /Mollusca/ faunája. *Műzeumi Füzetek, Kolozsvár, 1, 1943. - Über die Mollusken-Fauna von Kolosvar und näherer Umgebung.*
8. Malakozologische Mitteilungen aus den Ost-Karpaten. Fragm. Faun. Hung. 5, 1942.
9. Gyűjtőkiránduláson a Gutin-hegységben. 5 képpel. A természet, 38, 1942.
10. Giliszaevő csigák. 1 képpel. Pótfüz. Term. Tud. Közl. 74, 1942.
11. Husz B.: A beteg növény és gyógyítása. Ism. Debreceni Szemle, 16, 1942.
12. Kulin Gy.: A távcső világa. Ism. Debreceni Szemle, 16, 1942.
13. Szabó Z.: A növény és élete /A természet világa VII-VIII./ Ism. Debreceni Szemle, 16, 1942.
14. Francé, R.: Földünk kincsei. Ism. Debreceni Szemle, 16, 1942.
15. Entz-Sebestyén : A Balaton élete. Ism. Debreceni Szemle, ~~16, 1942.~~ 17, 1943.
16. Széchenyi Zs.: Két kocska. Ism. Debreceni Szemle, 17, 1943.
17. Látogatás a római állatkertben. 4 képpel. A természet, 38, 1942.
18. Az 1942. évi erdélyi kutatóutak malakológiai eredményei. 1 ábrával. *1943. I. 18. (1943. II. 18.)*

~~Malakozologische Ergebnisse der siebenbürgischen Forschungsreisen im Jahre 1942.~~

- ~~18. Gyergyói hegyekben. / 2 képpel/. A természet, 38, 1942.~~
19. Gyergyói hegyekben. / 2 képpel/. A természet, 38, 1942. *Nadler 1943. I. 18.*
20. Bogarak csigavadászatán. / 5 képpel/. A természet, 39, 1943. *Lente 1943. I. 18.*
21. Magyarország Pisidiumjai. I. Társ. Áll. Füzetek. Ann. Mus. Nat. Hung. 36, 1943. *Die Pisidium Ungarns. I. Teil, 1943.*
22. ~~Malakológiai~~ ~~eredményei~~ ~~az~~ ~~erdélyi~~ ~~utak~~ ~~malakológiai~~ ~~eredményei~~ (2 képpel). 39, 1943. *A természet 39, 1943.*
23. Gyógyászati célokra használt csigák (1 tábla és 2 képpel). 57, 1943. *1943. II. 18.*
24. ~~A természet világa VII-VIII. Ism. Debreceni Szemle, 16, 1942.~~ *1943. I. 18.*

Debreceni Egyetem
Állattudományi Intézet

Dr. Wagner János egyetemi m. tanár 1942/43 évi tudományos

irodalmi működése.

1. Neue Beiträge zur Kenntnis der Molluskenfauna Siebenbürgens und des Partiums.
Magy. Tud. Akad. Matemat. és Természettud. Ért. 61, 1942.
2. Magyarország barlangjainak puhatestű faunája. Barlangvilág, 12, 1942.
3. Die Daubebardien und Testacellen des Berliner Zoologischen Museums. Ann. Mus. Nat.
Hung. 35, 1942.
4. Beiträge zur Kenntnis der Molluskenfauna Oberungarns und Siebenbürgens. Fragm.
Faun. Hung. 5, 1942.
5. A csigák táplálkozás-biológiája. /Székfoglaló értekezés/. A Szent István Akadémia
Értesítője, 26, 1942.
6. Látogatás a római állatkertben. A természet, 38, 1942.
7. A gyergyói hegyekben. A természet, 39, 1943.
8. Bogarak csigavadászaton. Búvár, 9, 1943.

Fentiekén kívül még több kisebb ismeretterjesztő közlemény, valamint számos
könyvbírálata és ismertetése jelent meg.

Budapest, 1943. VI. 28.

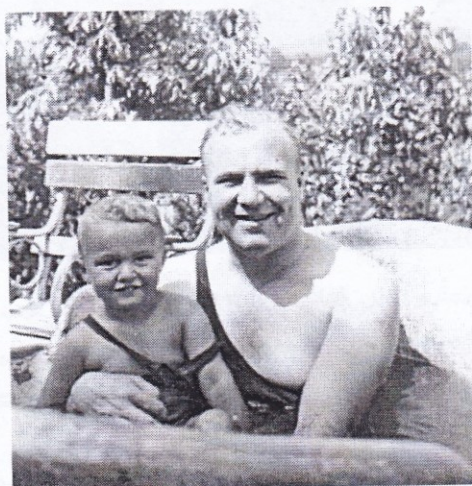
J. Wagner
egyetemi m. tanár

Dr. Wagner János egyetemi m.tanár 1943/44 évi tudományos irodalmi működése.

1. Kolozsvár és környéke puhatestű /Molluska/ faunája.-Múzeumi Füzetek, Kolozsvár,1,1943.
2. Az 1942.évi erdélyi kutatóútak malakologiai eredményei.-Áll. Közl., 40, 1943.
3. Magyarország Pisidiumai. Ann.Mus.Nat.Hung.,36,1943.
4. Melegéővi maradványok hazánkban. A természet,39,1943.
- 5.Gyógyszerül szolgáló csigák.Egészség,57,1943.
- 6.Csigadiszek a kőkorszakból.Egészség,57,1943.

A fentiekén kívül még több kisebb ismeretterjesztő közleménye, könyvbírálata és ismertetése jelent meg.

Elküldve Debreceni Egyetem részére 1944. V. 17.

With his son János jun. in 1938
Kisfiával, ifjabb Jánossal 1938-ban
Zugligetben

1943.

Egészesség, 57, 1943.

- ~~1.~~ ~~Enigadiózek a Kőkorszakból.~~ ~~Égesség, 57, 1943.~~
- ~~2.~~ Péntek, A.: Budaörsi élővilága (ism.) Berényi, 1943. VI/27. Debreceni Szemle, 17, 1943.
- ~~3.~~ Dordick-Sóós: Az állat és élete (ism.) Berényi, 1943. IX/29. Debreceni Szemle, 17, 1943.
- ~~4.~~ Pongrácz, I.: A mindennapi élet biológiája. (ism.) Berényi, 1943. XI/31. Debreceni Szemle, 18, 1943.
- ~~5.~~ Orsiánvörsi Víziparaszok a Koppási-tóól. (Részlet az Orsiánvörsi Víziparaszok Koppási-tóól című munkából.) Homorány, 1943. XI/9, Albertina, I, 1944.
- ~~6.~~ Zimmermann G.: A Kanárimadár (ism.) Albertina, I, 1944.

1944.

Dunántúli Szemle, XI, 1944.

Párol.

1944. I. 10.

- ~~7.~~ Szalay L.: Barátunk és ellenségünk az állatvilágban (ism.) Albertina, I, 1944.
- ~~8.~~ Folia Entomologica Hungarica. VIII, 1943. (ism.) Albertina, I, 1944.
- ~~9.~~ Acsigák táplálkozása. Sötétj. Term. Közl. 76, 1944. (5. képpel).
- ~~10.~~ Kagylóhéjak által okozott madár lábcsontkínulások a Kiszáradó ártérken. — Durch Muschelschalen verursachte Fußverletzungen bei Vögeln. (2 fényképpel.) Székessy, 1944. I./20. Albertina, I, 1944.
- ~~11.~~ Pisidium: Annales 1943. l. előző lap!
- ~~12.~~ Erdély 1943. Székessy, 1944. II./4.
- ~~13.~~ Sóós L.: A Kárpát-medence Mollusca-faunája (ism.). Nádler: 1944. I. 31. A természet, 40, 1944.
- ~~14.~~ Eine für Ungarn neue Pagodulina (Pagodulina sparsa adilis Klemm) und die Pagodulinen des Ungarischen National-Museums. (3 fényképpel). Székessy, 1944. II./4. Fragm. Faun. Hung. VII, 1944.
- ~~15.~~ Malakofaunistische Mitteilungen aus der Umgebung von Budapest und aus dem südlichen Teile Westungarns. Fragm. Faun. Hung. VII, 1944.
- ~~16.~~ Die Daudebarodien des Naturhistorischen Museums Senckenberg.
- ~~17.~~ 1943. évi erdélyi faunakutatás malakológiai eredményei. Die malakologische Ergebnisse der faunistischen Aufsammlungen in Siebenbürgen im Jahre 1943. Fauna Hungarica, I, 1944.

1943.

Egészség, 57, 1943.

- ~~1. Ligandizetek a Kőkorokból.~~ ~~Képz. Egészs.~~ 1943. 6. 28.
- ~~2. Péter, A.: Barátság elővidéje (ism.) Bereényi, 1943. 18/27.~~
Debreceni Szemle, 17, 1943.
- ~~3. Durdich-Sóós: Az állat és élete (ism.) Bereényi, 1943. 18/29.~~ Debreceni Szemle, 17, 1943.
- ~~4. Pongrácz, S.: A mindennapi élet biológiája. (ism.) Bereényi, 1943. 20/1.~~ Debreceni Szemle, 18, 1943.
- ~~5. Oriás-növényi Várparaszok a Koppasi-tóól. (Riesner-területen). (ism.) Bereényi, 1943. 21/9.~~ Horvát Szemle, 1943. XI/9, Albertina, I, 1944.
- ~~6. Örményi G.: A Kanárimadár (ism.)~~ Albertina, I, 1944.

1944.

Dunántúli Szemle, XI, 1944.

Párol.

- ~~1. Szalay L.: Barátunk és ellenségünk az állat (ism.)~~ 1944. I. 10.
- ~~2. Folia Entomologica Hungarica. VIII, 1943. (ism.)~~ ?
- ~~3. Acsigák táplálkozása. (Sóós L. Term. Közl. 76, 1944.)~~ (5. képpel).
- ~~4. Kagylóhéjak által okozott madár lábcsontrendelésorok a Kisváradi ártérken. — Durch Muschelschalen verursachte Fußverletzungen bei Vögeln. (2 fényképpel.)~~
Székessy: 1944. I. 20. Albertina, I, 1944.
- ~~5. Pisidium: Annales 1943. l. előző lap!~~
- ~~6. Erdély 1943. Székessy, 1944. II. 4.~~
- ~~7. Sóós L.: A Kárpát-medence Mollusca-faunája (ism.)~~
Nádler: 1944. I. 31. A természet, 40, 1944.
- ~~8. Eine für Ungarn neue Pagodulina (Pagodulina sparsa adilis Klemen) und die Pagodulinen des Ungarischen National-Museums. (3 fényképpel). Székessy, 1944. II. 4. Fragm. Faun. Hung. VII, 1944.~~
- ~~9. Malakofaunistische Mitteilungen aus der Umgebung von Budapest und aus dem südlichen Teile Westungarns.~~
~~Székessy, 1944. III. 1/1~~ VII, 1944.
- ~~10. Die Doudebarodien des Naturhistorischen Museums Senckenberg.~~ ?
- ~~11. 2 1943. évi erdélyi faunakutatás malakológiai eredményei. Die malakológischen Ergebnisse der faunistischen Aufsammlungen in Siebenbürgen im Jahre 1943. Fauna Hungarica, I, 1944.~~

TUD. EGYETEMI
ÁLLATTANI INTÉZET
DEBRECEN 10.

Igazgató
Dr. HANKÓ BÉLA
egyet. ny. r. tanár

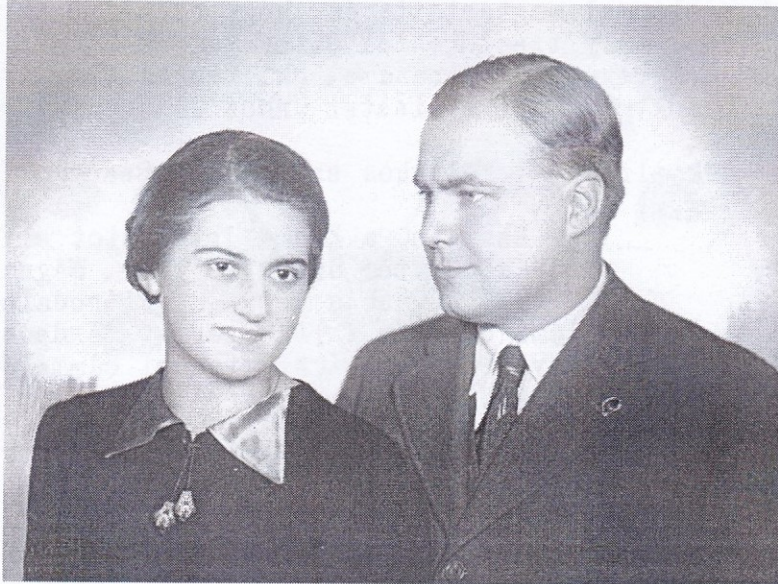
Kedves Barátom !

Örömmel értesítelek, hogy karunk 10:1 arányban elfogadta előterjesztésemet és kitüntetett Téged a c.rk.-val. Különös öröömre szolgál, hogy elsőként gratulálhatok Neked s remélem, hogy a VKM. a kar felterjesztését hamarosan megerősíti.

A Nagyságos Asszonynak tiszteletteljes kézcsókom átadását kérve, a gyermekeket meg csókolva, Téged szeretettel ölel öreg barátod

Debrecen, 1947.IV.26.

Hankó Béla

With his wife in 1935
Feleségével 1935-ben

K i v o n a t

a debreceni Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara 1947. április hó 26.-án tartott X. /rendes/ üléséről.

96. sz á m .

Dr. Hankó Béla egyet. ny. r. tanár a következő előterjesztést teszi: "Tekintetes Kar! Dr. Wágner János 1933-ban nyerte el Karunkon mint magántanár a venia legendit. Az eltelt 13 év alatt rendszeresen megtartotta meghirdetett előadásait s lejárt Budapestről még azokban a nehéz időkben is, mikor a vonatok állandó bombaveszélynek voltak kitéve. A Karral szemben vállalt kötelezettségeit mindenkor becsülettel megtartotta, előadásai értékesek és a tudomány haladásának állása szerint, mindenkor korszerűek is voltak.

Az eltelt 13 év alatt nevezett azonban nemcsak mint magántanár teljesítette köteleességét, hanem mint kutató tudós is egyre tovább dolgozott, úgy, hogy amióta itt a venia legendit elnyerte 69 tudományos és értékes dolgozata jelent meg nyomtatásban, számos ismeretterjesztő cikke, stb. mellett.

Tekintettel arra, hogy dr. Wágner János magántanár az eltelt évek alatt a legtöbb tudományos munkát írta, - munkásságát többi magántanáraink munkásságával összehasonlítva, - és tekintettel arra, is hogy előadásait mindig példás buzgalommal megtartotta és, hogy személye Karunk részére nagy értéket jelent, mély tisztelettel bátor vagyok a Tekintetes Karnak azt ajánlani, hogy nevezett részére a c. rk. tanári kitüntetését megadni és a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Urhoz ilyirányu felterjesztést tenni kegyeskedjék.

Ezután az Elnök elrendeli a titkos szavazást. Beadatott 11 szavazólap. Ebből 9 igen, 1 nem, 1 üres.

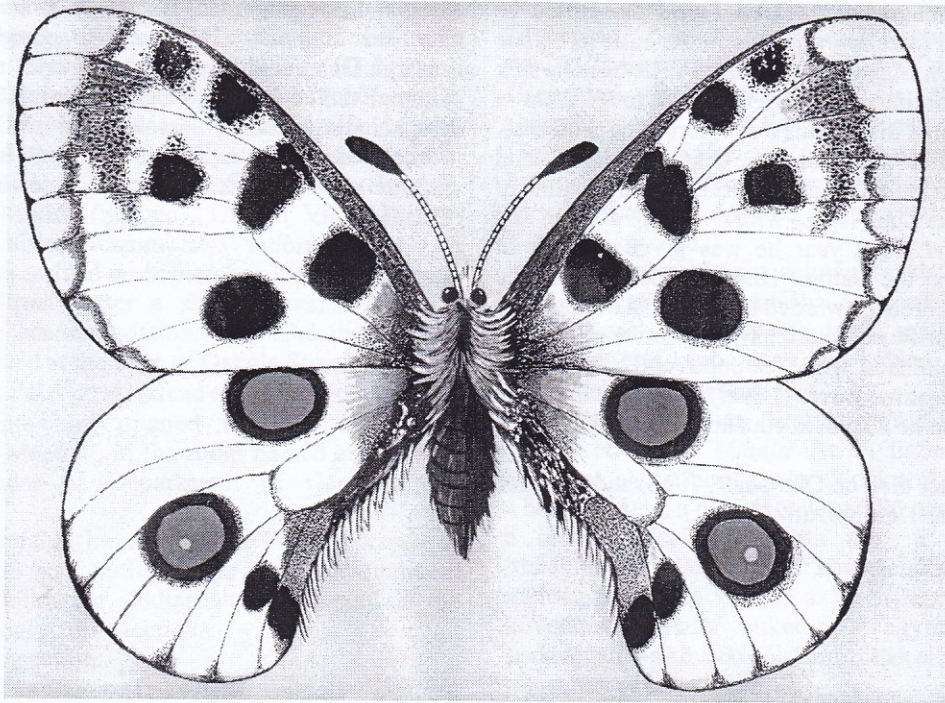
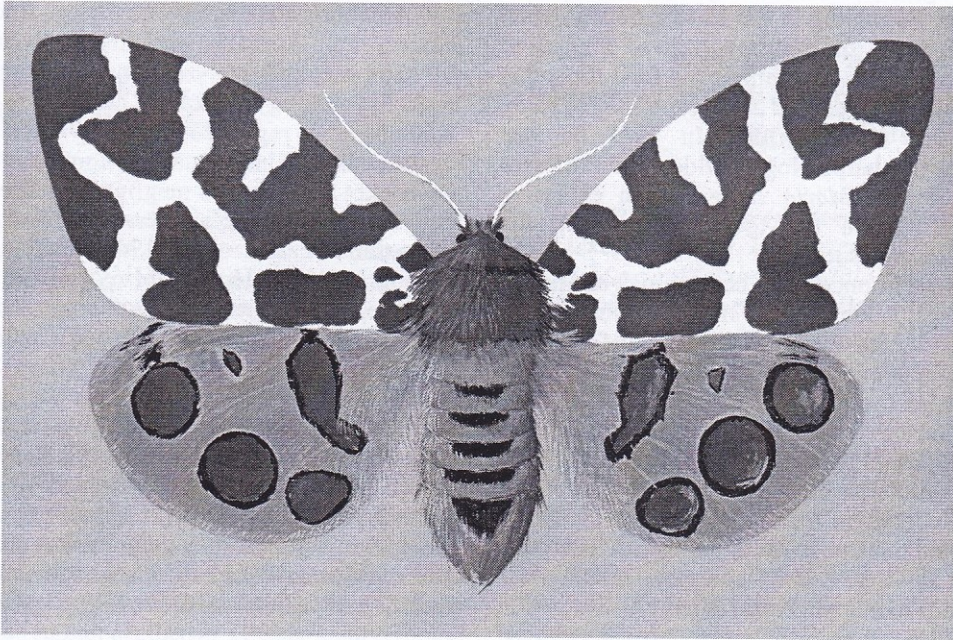
Eszerint a Kar a javaslatot elfogadja és kéri a VKMiniszter Urat, hogy dr. Wágner János egyet. magántanárnak a tudományos irodalom és az egyetemi oktatás terén szerzett érdemei elismerésül egyetemi rendkívüli tanári címmel való kitüntetése érdekében a Köztársasági Elnök Urhoz előterjesztést tenni sziveskedjék.

A kivonat hiteles:

Debrecen, 1947. szeptember 23.-án.

Sten...
beosztott középiskolai tanár.

His two paintings on butterflies about 1935–1938
Két pillangó festménye az 1935–1938 közötti időszakból

the zoology congress in Padua, and to Asia Minor, with *Dr. Jenő Honti*, among others.

János Wagner married in 1936, resulting in two children. His daughter, *Dr. Mária Wagner*, also follows in his area of study. Beginning in the 1940's, he was often sick, despite of which the reinstatement of regions to Hungary encouraged him to continue his field trips, this time to Transylvanian rivers and lakes, especially to study the snails of hot water springs. In 1943 he was accompanied by the herpetologist widow of Professor Fejérváry, *Dr. Aranka Mária Láng*, on an extensive Transylvanian trip with the focus of studying the distribution of *Clausilia* species.

During the war, he once again became sick and had to be taken to the hospital during the siege of Budapest. He continued the anatomical study of the genitals of snails for years, devoting more attention to slugs, especially to the carnivorous species *Daudebardia* and *Testacela*. He also observed the collected samples in captivity and planned to publish his findings in monograph. His work was only finished briefly before his death (1948). In the last weeks of his life, he worked on translating the monograph to German, but could not live to see it published. The work was edited by *Dr. Árpád Soós* and published by the Akadémiai Kiadó (Akademic Press) in 1951.

In August, 1945, one of his kidneys had to be removed due to a cancerous malady. After the operation, he quickly regained his strength and helped found the Board of Environmental Protection with his father-in-law, *Gábor Molcsány*, and *Dr. Elemér Vadász*. In 1947 he became sick one again, but continued to go on field trips to the areas in the Mátra and Bükk Mountains that were to be protected. On October 31, 1947, he studied the death of the snails and clams left behind in small pools by the extreme receding of the Danube at the Lupa Island with *Dr. János Balogh* and *József Vágvölgyi*. That year he was given the job of museum guard at the Natural History Museum, and the University of Debrecen awarded him the post of honorary teacher. his scientific publications number over a hundred, but he also published many popular and educational articles. The magazine *Búvár* (Diver) considered him an-house editor, and he also held educational lectures on the radio.

János Wagner died on October 7, 1948, and is buried in the cemetery on Kerepesi út.

September, 2006

jun. János WAGNER

H-2092 Budakeszi,
Viktória út 50.
Hungary

1943-ban Fejérváry professzor özvegyével, *Dr. Láng Aranka Máriával*, herpetológus kollegájával nagy erdélyi gyűjtőúton vesz részt, az erdei csigafajok, különösen a *Clausiliák* elterjedését vizsgálja.

A háború alatt ismételtlen beteg, Budapest ostroma közben kell kórházba szállítani. Éveken át tovább folytatja a csigák ivarszerveinek anatómiai vizsgálatát, majd figyelme egyre inkább a házatlan csigák felé fordul. Különösen a ragadozó fajok, a *Daudebardiák* és a *Testacellák* kerülnek kutatásai homlokterébe. A gyűjtött egyedeket fogságban is megfigyeli, s kiterjedt kutatásait egy monográfiában készül összefoglalni. Ezt a munkáját közvetlenül halála előtt (1948) tudja csak befejezni. Monográfiáját életének utolsó heteiben maga fordítja németre, de megjelenését már nem érthette meg. Az Akadémiai Kiadó adja ki 1951-ben, *Dr. Soós Árpád* sajtó alá rendezésében.

1945 augusztusában a daganatos betegség miatt egyik veséjét el kell távolítani. A műtét után még gyorsan felépül, *Dr. Vadász Elemér* és apósa, *Molcsány Gábor* társaságában részt vesz a háború után megalakuló Természetvédelmi Tanács megszervezésében. 1947-ben betegsége kiújul, de még gyűjtőutakra megy a Mátra és a Bükk védetté nyilvánítandó területein. 1947. október 31-én *Dr. Balogh Jánossal* és *Dr. Vágvölgyi Józseffel* a Duna rendkívül alacsony vízállása miatt a visszamaradó pocsolyákban a csigák és a kagylók pusztulását figyelik meg a Lupa-szigetnél. Ebben az évben kapja meg a Természettudományi Múzeumban igazgató őr kinevezését, a Debreceni Egyetem a címzetes rendkívüli tanár címmel tünteti ki. Tudományos közleményeinek száma meghaladja a százat, de sok népszerű, ismeretterjesztő cikke jelent meg, a *Búvár* folyóirat háziszerezőjeként tartotta számon, és a rádióban is tartott ismeretterjesztő előadásokat.

1948. október 7-én hunyt el, sírja a Kerepesi úti temetőben van.

2006. szeptember

ifj. WAGNER János

H-2092 Budakeszi,
Viktória út 50.